

CONFERENCE PROCEEDINGS

Mediterranean International Conference on
Social Sciences
by UDG

Mediterranean Economy, Culture, Architecture and Security

Podgorica, May 2017

CONFERENCE PROCEEDINGS

FIRST MEDITERRANEAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES by University of Donja Gorica

THEME: Mediterranean Economy, Culture, Architecture and Security

PUBLISHER:

DOBRA KNJIGA d.o.o.

EDITORS:

PROF. DR. RECAI AYDIN
YASIN UNVANLI

DESIGN & DTP:

AFFAN SIKALO

PRINTED BY:

DOBRA KNJIGA d.o.o.

CIRCULATION:

200

PLACE OF PUBLICATION:

SARAJEVO

COPYRIGHT:

UNIVERSITY OF DONJA GORICA

VOLUME: 1

ISSUE: 3

ISSN: 2566-3216

Belediye Yönetimlerinde İtfaiye Hizmetleri ve İtfaiye Hizmetlerinde Yeniden Yapılanma

Dr. Ethem Kadri Pektaş, Afyon Kocatepe Üniversitesi
pektas@aku.edu.tr

Atahan Demirkol, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ademirkol@aku.edu.tr

ÖZET

Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan kamu tüzel kişileri sıfatıyla belediyelerin öncelikli hizmet alanlarından birisi de beldenin sağlık, huzur ve esenliğinin sağlanmasıdır. Belediye itfaiye örgütünün öncelikli görevi yangınlara müdahale etmek ve söndürmek suretiyle yangın felaketini en az hasarla bertaraf etmektir. İtfaiye bunlara ilaveten, duruma bağlı olarak su baskınlarına müdahale etme, afetlerde kurtarma çalışmalarına katılma, ilk yardım, baca temizleme, motopompla su çekme, bez afiş asma, şehir merkezi sulaması, kilitli kapı açma, işyerlerinin yangın önlemleri yönünden denetimini yapma, ruhsat verme vb. hizmetleri de yerine getirmektedir. Bu yönüyle belediye itfaiyesi belde halkının sağlık, huzur ve esenliğinin temininde son derece önemli bir fonksiyon ifa etmektedir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye itfaiye hizmetleri kesintisiz olarak yürütülmekte, personelinin çalışma süresi ve saatleri Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen çalışma süre ve saatlerine bağlı olmaksızın ve hizmetin aksatılmadan yürütülmesini sağlayacak şekilde düzenlenmektedir. Belediye itfaiye hizmetlerinin tarihsel gelişimi, örgütsel yapısı, yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, hizmetlerde koordinasyon ve etkinliğin artırılması, acil yardım, kurtarma ve afet yönetim hizmetleri ile entegrasyonun sağlanması ve itfaiye örgütünün yönetsel açıdan yeniden yapılandırılması çabaları bu çalışmanın temel konularını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Belediye İtfaiyesi, İtfaiye Hizmetleri, Yeniden Yapılanma.

JEL Kodu: H75, H84

The Fire Services in the Municipal Governments and the Restructuring in the Fire Services

ABSTRACT

The one of the basic tasks of municipalities, which a corporation established in the statute of public legal entity to meet common local needs of inhabitants of a town, is to provide health, peace and well-being of the town. A fire brigade department is a public organization that provides predominantly emergency firefighting and rescue services for a certain a municipality. The primary task of the municipal fire brigade is to eliminate the fire disaster by interfering and extinguish the fire. In addition to this task, municipal fire brigade provides responding to flooding crisis, participating in disaster relief operations, first aid, cleaning chimneys, pumping waste water, hanging banners for citizen, irrigating the city center, controlling the workplaces about fire protection and prevention, permitting services etc. In this way, municipal fire brigade fulfils an extremely important function on providing the peace, health and well-being of the people who live in towns/cities. According with the “Law on Municipality”, firefighting service is carried out without interruption and the working period and hours of the firefighting service are arranged in a way to perform the services without interruption regardless of the working period and hours specified in the Law No. 657 on Civil Servants. The basic subjects of this study are the historical development of municipal fire services, their organizational structures, problems and solutions of fire services, enhancing coordination and efficiency in these services and the restructuring efforts of the fire departments in terms of administration.

Keywords: Municipality, Municipal Fire Brigade, Fire Services, Restructuring.

JEL Code: H75, H84

GİRİŞ

Yangınlar sebebiyet verdikleri can ve mal kaybı bakımından insanlık tarihinin en tahrip edici afetleri arasında yer almaktadır. Bilinen ilk yangınlardan olan miladi 64 tarihli Büyük Roma Yangını'ndan bu tarafa dünyada, çoğu insan kaynaklı (tarih biliminin kaydettiği) onlarca büyük ölçekli yangın meydana gelmiş ve bu yangınlarda çok sayıda insan hayatını yitirmiş, büyük ekonomik kayıplar ortaya çıkmıştır. Cavallini ve diğerlerinin (2007) 20. yüzyılın en büyük yangın afetlerini belirlemeye yönelik olarak yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre 1900'lü yıllarda dünyada 100'ün üzerinde büyük yangın felaketi yaşanmış ve bu yangınlarda binlerce kişi hayatını kaybetmiştir³⁸. 21. yüzyılın ilk yılları da aynı şekilde büyük yangın felaketlerine sahne olmuş, geçen kısa zaman içinde 2001 Dünya Ticaret Merkezi Yangını (New York City, ABD, 2.806 can kaybı), 2012 Comayagua Hapishane Yangını (Honduras, 382 can kaybı), 2012 Pakistan Elbise Fabrikası Yangını (Karaçi ve Lahor, Pakistan, 315 can kaybı), 2016 Kiss Gece Kulübü Yangını (Santa Maria, Brezilya ve 232 can kaybı) ve son olarak 2017 Grenfell Tower Yangını (Londra, İngiltere ve 79 can kaybı) meydana gelmiştir. Alınan her türlü tedbire rağmen anlaşılmaktadır ki, yangın afeti ilerleyen dönemlerde de insanlığa önüne büyük bedeller ödetmeye devam edecektir.

Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan kamu tüzel kişileri sıfatıyla belediyelerin öncelikli hizmet alanlarından birisi beldenin sağlık, huzur ve esenliğinin sağlanmasıdır. Söz konusu hizmetlerin ifasında en önemli örgütsel birimler kuşkusuz belediye zabıtası ve belediye itfaiyesidir. Belediye itfaiye örgütünün öncelikli görevi yangınlara müdahale ederek söndürmek suretiyle yangın felaketini en az hasarla bertaraf etmektir. İtfaiye bunlara ek olarak, su baskınlarına müdahale etme, afetlerde kurtarma çalışmalarına katılma, ilk yardım, baca temizleme, afiş asma, şehir merkezinde sulama yapma, kilitli kapı açma, işyerlerini yangın önlemleri bakımından denetleme, ruhsat verme vb. hizmetleri de yerine getirmektedir. Bu yönüyle belediye itfaiyesi belde halkının sağlık, huzur ve esenliğinin temininde son derece önemli bir fonksiyon ifa etmektedir. Bu çalışmada öncelikle belediye itfaiye hizmetlerine ilişkin temel kavramlar hakkında bilgi verilmekte, belediye itfaiye hizmetlerinin kısa tarihçesine değinilmekte ve bu hizmetlerin yasal dayanakları belirlenmektedir. Çalışmada ayrıca belediye itfaiye hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan temel sorunlar ile geliştirilen çözüm önerileri itfaiye hizmetlerinde yeniden yapılanma arayışları kapsamında değerlendirilmektedir.

³⁸ Araştırma sonuçlarına göre; 602 kişinin öldüğü 1903 Iroquois Tiyatro Yangını (Şikago, ABD), 439 kişinin öldüğü 1913 Glamorgan Maden Faciası (Galler, Birleşik Krallık), 400'den fazla kişinin öldüğü 1918 Cloquet Yangını (Minnesota, ABD), 323 kişinin öldüğü 1961 Niterói Sirk Yangını (Niterói, Brezilya), 322 kişinin öldüğü 1967 L'Innovation Mağaza Yangını (Brüksel, Belçika), 300 kişinin öldüğü 1995 Bakü Metro Yangını (Bakü, Azerbaycan), 400 kişinin öldüğü 1995 Dabwali İlkokul Yangını (Dabwali, Hindistan) ve 343 kişinin öldüğü Mina Yangını (Mina, S. Arabistan) geçtiğimiz yüzyılın en büyük yangın felaketleri arasında yer almaktadır (Cavallini vd., 2007).

BELEDİYE İTFAİYE HİZMETLERİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Afet ve Acil Durum

2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesine göre afet "toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar" olarak tanımlanmaktadır. Literatürde genellikle "doğal" ve "teknolojik ve insan kaynaklı" olmak üzere iki grupta incelenen afetler içinde; ansızın veya belli bir süreç içinde oluşup, yerleşim ve üretim alanlarında alışlagelmiş yaşamı bozarak, genel yaşamı etkileyen doğal yer ve hava hareketleri (deprem, sel, fırtına vb.) doğal afetler, nükleer ve kimyasal kazalar, sanayi kazaları, trafik kazaları, baraj patlamaları, yangınlar, salgın hastalıklar, savaşlar, terör olayları, terörizm ile ilgili eylemler ise teknolojik ve insan kaynaklı afetler içinde yer almaktadır (İşbitirici vd., 2015).

Kanun'un aynı maddesine göre acil durum ise, "toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz hali"ni ifade etmektedir.

Yangın ve Nedenleri

Yangın kısaca kontrol dışına çıkmış yanma olayıdır. Bir başka tanıma göre, insan istekleri dışında meydana gelen ve (sabotajla çıkarılan yangınlar hariç) insan çıkarlarına aykırı olan, gelişen ve istenildiği zaman kontrol altına alınıp söndürülemeyen yanma olaylarına "yangın" denilmektedir (Eskişehir OSB Md., 2014). Yanma olayı oksijen maddesi, yanıcı madde ve ısı enerjisi unsurlarının bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Oksijen havada %21 oranında mevcuttur ve insan vücudu ve elbiseleri başta olmak üzere yaşam ortamlarındaki eşyaların çoğunluğu yanıcı niteliktedir. Isınma ve pişirme başta olmak üzere birçok ısıl işlem ve yanma olayı insan hayatının vazgeçilmezlerinden olduğundan, yangın çıkma riski her yaşam ortamında az veya çok mevcuttur (İnce, 2013). Yangınların başlıca nedenleri genellikle; "korunma önlemlerinin alınmaması", "bilgisizlik", "ihmal ve dikkatsizlik", "kazalar", "akma/sıçrama", "sabotaj" ve "tabiat olayları"dır³⁹.

İtfa, İtfaî, İtfaiye, İtfaiyeci, Profesyonel İtfaiyeci ve Gönüllü İtfaiyeci

Arapça kökenli olan itfa terimi "söndürme" anlamına gelmektedir. Terim fiziki anlamda "sönüm", ticari anlamda ise "bir borcu azar azar ödeyerek kapatma, sönüm" demektir. Bu çerçevede itfaî kavramı "söndürmeye ilişkin", itfaiye ise "yangın söndürme işlemini yapan kuruluş" anlamına gelmektedir. Bu kuruluşta çalışan ve "yangın söndürmekle yükümlü personel"e de itfaiyeci (ing. firefighter, fireman) denilmektedir. 2015 yılında 1153 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Kararı ile kabul edilen "İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İtfaiye Daire Başkanlığı Gönüllü İtfaiyecilik Yönetmeliği", 3. maddesine

³⁹ Yangınların başlıca nedenleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Türker, 2019; Eskişehir OSB Müdürlüğü, 2014).

göre profesyonel itfaiyeci; “mesleği itfaiyecilik olan ve bu tam zamanlı görevinden dolayı maaş alan itfaiyeci”dir. Yönetmelik gönüllü itfaiyeciyi ise; “mesleği itfaiyecilik olmayan ve bu görevden dolayı maaş almayan, profesyonel itfaiyecilerin istihdam edilmesinin uygun olmadığı nüfusun az, itfai olay çıkma sıklığının düşük olduğu yerleşim yerlerinde gönüllü olarak görev üstlenen, eğitim, beceri ve donanım olarak profesyonel itfaiyeci imkan ve kabiliyetlerine sahip olan, itfai olay vukuunda kendi meşguliyetini bırakıp, emir komuta zinciri içinde olaylara müdahale eden ve olay sonrası kendi meşguliyetine dönen itfaiyeci” olarak tanımlamaktadır. Gönüllü itfaiyecilik, bir taraftan hemşehrinin yerel hizmetlere “hayatî” bir konuda katılımını sağlarken, diğer taraftan da yerel yönetimlerin son yıllarda iyice artan hizmet yükünü belli ölçüde hafifletmesi yönüyle son derece önemli bir kurumdur ve tüm dünyada yaygın olarak uygulanmaktadır.

İtfaiye Hizmetleri

İtfaiye hizmetleri genel olarak; yangınları söndürmek, yangın riskini asgariye indirmek, vatandaşların can ve mal güvenliği açısından zarar-ziyan miktarlarını en aza indirmek, doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları yapmak, afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek ve acil yardım hizmetlerini yürütmek, gerekli izinleri vermek vb. olarak tanımlanmaktadır.

BELEDİYE İTFAİYE HİZMETLERİNİN KISA TARİHÇESİ

Belediye itfaiye hizmetlerinin kısa tarihçesi belli başlı gelişmeler bakımından kronolojik olarak şöylece özetlenebilir:

Roma döneminde 6. asırda imparator Augustus, yangın aletlerine bir bina tesis etmek suretiyle ilk resmi itfaiye örgütünü kurmuştur. O dönemde bir itfaiye komutanı emrinde kentten belirli mahallelerini devriye gezen yedi itfaiye mangası oluşturulmuş, bu birlikler, sırtık merdiven, kova ve baltalarla teçhiz edilmişlerdir (Berkdemir, 2012). 1189 yılında İngiltere’de Londra şehir meclisinin kararı ile binaların önünde içi su dolu fiçı bulundurulması zorunlu kılınmıştır. 1685 yılında ise Avusturya’da ilk itfaiye örgütü kurulmuştur (Ankara BŞB, 2012). 17. yüzyıldan sonra İngiltere’de sigorta kuruluşları tarafından müşterilerini korumak amacıyla özel yangın söndürme ekipleri kurulmuştur. Örgütlenmiş ilk itfaiye ekipleri ise, Macaristan ve Fransa’da ortaya çıkmıştır (Aygün ve Gök, 2005).

Osmanlı’da 1560 yılında Kanun-i Sultan Süleyman fermanıyla yeni binalarda yangın sirayetini önlemek için saçak yapılması yasaklanmıştır. 1572’de Sultan II. Selim ve 1579’da III. Murat fermanlarında herkesin evlerinde su dolu fiçı ve dama ulaşacak birer merdiven bulundurmaları istenmiştir. Bunları bulundurmayanların subaşıya teslim edilerek cezaya çarptırılacakları belirtilmiştir (Çataltaş, 2015). 1714’de İstanbul’da Tophane’deki bir yangına David adlı Fransız mühendisin yaptığı tulumba ile müdahalesinden sonra Tulumbacı Ocağı kurulmak suretiyle, ilk yangınla mücadele örgütü ortaya çıkmıştır. Tulumbacı Ocağı 1826’da Vaka-i Hayriye’ye kadar sürmüş, yerine orduya bağlı Yangıncı Taburları ve Belediyelere bağlı da “Daireliler” oluşturulmuştur (Çataltaş, 2015). 1827 yılında zabıtlar ile yarı askeri bir örgüt, 1846 yılında ise Zaptiye Müşiriyeti kurulmuştur. 1869 yılında İstanbul’da belediye

daiireleri kurularak, tüm mahallelerde yangınları söndürmek için birer tulumba bulundurulmasına karar verilmiş, 1874 yılında Devlet Şurası kararıyla Askeri İtfaiye Alayı oluşturulmuştur. 1923 yılında yangınla mücadele görevi belediyelere devredilmiş, 1930 tarih ve 1580 sayılı “Belediye Kanunu” ile bu görev kanunlaştırılmıştır (Aygün ve Gök, 2005).

TÜRKİYE’DE BELEDİYE İTFAİYE HİZMETLERİNİN YASAL DAYANAKLARI

Belediye itfaiye hizmetlerinin yasal dayanaklarını teşkil eden başlıca kanun, tüzük ve yönetmelikler kronolojik sıra ile şunlardır:

- 1964 (11757 RG) “Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü”,
- 1964 (11757 RG) “Sivil Savunma ile İlgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü”,
- 2004 tarih ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”,
- 2005 tarih ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”,
- 2005 tarihli ve 25961 sayılı “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”,
- 2006 tarih ve 26326 sayılı “Belediye İtfaiye Yönetmeliği”,
- 2007 tarih ve 26735 sayılı “Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik”,
- 2014 (29002 RG) “112 Acil Çağrı Merkezleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği”.

Söz konusu yasal düzenlemelerden özellikle belediye itfaiyesini doğrudan ilgilendirenler üzerinde biraz daha ayrıntılı şekilde durmak yararlı olabilir:

2004 Tarih ve 5216 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluklarını 7. maddesinde düzenlemiş ve “itfaiye ve acil yardım hizmetleri”ni yalnızca büyükşehir belediyelerine bir görev olarak yüklemiştir. Nitekim maddenin büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen birinci fıkrasının “u” bendinde; “..., doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; (...).” hükmü yer almaktadır. Kanun’a göre büyükşehir ilçe belediyelerinin itfaiye hizmeti ifa etme görevi bulunmamaktadır.

2012 tarihli ve 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile 14 ilde yeni büyükşehir belediyeleri kurulmuş, büyükşehir belediyelerinin görev alanı “il mülki sınırları” olarak belirlenmiş ve böylece büyükşehir belediyelerinin kurulduğu

toplam 30 ildeki belediye itfaiyesi hizmetleri bütünüyle büyükşehir belediyeleri tarafından üstlenilmiştir.

2005 Tarih ve 5393 Sayılı “Belediye Kanunu”

5393 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin “görev ve sorumlulukları”nı düzenlediği 14. maddesinde itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini belediye yönetimlerine bir görev olarak yüklemiştir. İlgili maddenin birinci fıkrasının “a” bendinde belediyelerin “mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla”; “İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık: zabıta, **itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans**; (...) hizmetlerini” yapacağı veya yaptıracağı öngörülmektedir.

Kanun’un 48. maddesinde belediye teşkilâtının “norm kadroya uygun olarak yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta” birimlerinden oluştuğu hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla “belediye itfaiyesi” kanunun belediyeler için zorunlu kıldığı bir hizmet birimi değildir. Maddenin ikinci fıkrasında yer alan “beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, **itfaiye**, (...) ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.” hükmünden, ihtiyaç durumunda belediye meclisi kararıyla itfaiye biriminin de kurulabileceği anlaşılmaktadır.

Belediye Kanunu’nun “İtfaiye” başlığını taşıyan 52. maddesinde ise itfaiye hizmetlerinin “kesintisiz olarak” yürütüleceği, itfaiye personelinin çalışma süresi ve saatlerinin “hizmetin aksatılmadan yürütülmesini sağlayacak şekilde” düzenleneceği ifade edilmektedir. Bu hükümden, belediye itfaiye hizmetlerinin beldenin sağlık, huzur ve esenliği için öneminin kanunca da teslim edildiği görülmekle birlikte, itfaiye biriminin belediyenin zorunlu hizmet birimleri arasında sayılmamış olmasını da “sehven ortaya çıkan” bir eksiklik olarak değerlendirmek mümkündür.

2005 Tarihli ve 25961 Sayılı “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 77. maddesine⁴⁰ dayanılarak çıkarılan “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği”ne göre il özel idareleri veya belediyeler “görev ve sorumluluklarına bağlı olarak yetki alanlarında; (...) f) Trafik, **itfaiye**,

⁴⁰ “Belediye hizmetlerine gönüllü katılım” başlığını taşıyan ilgili madde şu şekildedir:

“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.” Görüldüğü üzere maddede itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri gönüllü olarak yürütülebilecek hizmetler arasında sayılmamaktadır. Dolayısıyla yönetmeliğin bu hizmetlerle ilgili hükümlerinin yasaya uygunluğu/aykırılığı tartışmalı olduğu ileri sürülebilir.

arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri, (...) yapmak üzere gönüllü çalıştırabilir” (md.5). Yönetmeliğin bu hükmünden hareketle, Türkiye’de de 2005 yılından itibaren başta İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri olmak üzere çok sayıda belediyede gönüllü itfaiyecilik uygulamaları başlatılmıştır.

2006 Tarih ve 26326 Sayılı “Belediye İtfaiye Yönetmeliği”

Yönetmeliğin 5. maddesine göre belediye itfaiye örgütü; “belediye meclisi kararı ile” kurulmakta, birimlerin kurulmasında; beldenin nüfusunun, fiziki ve coğrafi yapısının, yangın ve diğer afetlere hassasiyeti ile gelişme potansiyelinin dikkate alınacağı öngörülmektedir.

Belediye itfaiye örgütünün görevleri oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Yönetmelikte sayılan görev alanları temel olarak “müdahale”, “destek”, “eğitim ve önleyici çalışmalar” olarak gruplandırılabilir. Belediye itfaiye örgütünün başlıca görevleri arasında yangınlara, kazalara ve su baskınlarına müdahale etmek; kurtarma çalışmalarına katılmak; gönüllü itfaiyecilik ve itfaiye faaliyetleri gibi konularda eğitim vermek ve bilgilendirmeler yapmak; baca temizliği gibi yangını önleyici hizmetler vermek; mesken, iş yeri ve sanayi kuruluşlarının yangına karşı önlemlerini denetlemek gibi konular sayılabilir⁴¹.

Yönetmeliğin itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak; çalışma süreleri, personel kadro ve unvanları, eğitimleri, ödülleri ve sağlık kontrollerine ilişkin önemli bazı hükümleri ise şöyle sıralanabilir:

- İtfaiye hizmetleri resmi tatil günleri de dâhil olmak üzere, 24 saat esasına göre yürütülür. Personelinin çalışma saatleri vardiyalar şeklinde düzenlenir (md.7).
- Belediye itfaiye örgütü personel kadro ve unvanları; daire başkanı, itfaiye müdürü, itfaiye şube müdürü, itfaiye amiri, itfaiye çavuşu ve itfaiye eri kadroları ile diğer kadrolardan oluşur (md.8). Bu personel, bizzat yangın yerinde bulunmak ve yangına müdahale etmekle sorumlu ve görevlidir (md.9).
- İtfaiye personeline; yangın önleyici tedbirler, itfaiye örgütünün araç gereç ve malzemeleri, söndürücü cihazlar, söndürme ve kurtarma usulleri, ilk yardım, yangın yerinde araştırma ve inceleme, yangının keşfi, sabotaj ve kundakçılık ile sevk ve idare hususlarında eğitim alabilmeleri için itfaiye yıllık, aylık, haftalık, günlük nazari ve uygulamalı eğitim programları hazırlanır ve uygulanır. Halkı yangına karşı bilinçlendirmek; yangın ve diğer olaylar hakkında bilgilendirmek için basın, yayın ve iletişim araçlarından yararlanılır (md.31).
- Görevlerinde üstün başarı ve yararlılık gösteren itfaiye personeline, başarı ve yararlılığının derecesine göre yürürlükteki mevzuat hükümlerine uygun olarak ödül verilebilir (md.39).
- İtfaiye örgütünde çalışan yangın personeli, yılda bir kez sağlık taramasından geçirilir (md.40).

⁴¹ İlgili görevler yönetmeliğin 6. maddesinde ayrıntılı olarak sıralanmıştır.

BELEDİYE İTFAİYE TEŞKİLATI VE HİZMETLERİ

İtfaiye hizmetleri büyükşehir belediyelerinde genellikle daire başkanlığı şeklinde örgütlenmiştir. Örneğin Ankara büyükşehir alanında görev yapan itfaiye örgütü genel sekreter yardımcılarında birine bağlı İtfaiye Dairesi Başkanlığı'dır. Daire başkanlığının alt birimleri ise İtfaiye İdari İşler Şube Müdürlüğü, İtfaiye Müdahale Şube Müdürlüğü, İtfaiye Arama Kurtarma ve Eğitim Şube Müdürlüğü ve İtfaiye Önlem Şube Müdürlüğü'dür (www.itfaiye.ankara.bel.tr). Sonrasındaki birimler itfaiye amirlikleridir. İtfaiye hizmetleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde ise "İtfaiye Daire Başkanlığı" eliyle yürütülmektedir. Örgütün alt birimleri ise İtfaiye Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Avrupa Yakası İtfaiye Şube Müdürlüğü, Anadolu Yakası İtfaiye Şube Müdürlüğü, Acil Yardım ve Cankurtarma Şube Müdürlüğü ve Afet Koordinasyon Merkezi Şube Müdürlüğü'dür (İstanbul BŞB, 2017). Büyükşehir belediyesi dışındaki belediyelerde ise itfaiye hizmetleri müdürlük (İtfaiye Müdürlüğü) seviyesinde örgütlenmektedir.

İtfaiye hizmetleri birimleri genellikle belediyelerdeki en fazla personele sahip birimlerdir. Örneğin; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2016 yılındaki 13.718 olan (İstanbul BŞB, 2017) personel sayısının %30.43'ü (4.174) İtfaiye Daire Başkanlığı'nda çalışmaktadır (İstanbul BŞB İtfaiye Daire Bşk., 2017). Aynı şekilde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla çalışanlarının sayısı 3.343'ü memur, 614'ü işçi ve 116'sı sözleşmeli olmak üzere toplam 4.073'tür ve toplam personelinin %21.67'si (883) İtfaiye Dairesi Başkanlığı'nda istihdam edilmektedir (Ankara BŞB, 2017). İstanbul itfaiyesi bünyesinde 94 profesyonel itfaiye istasyonu, 26 adet de gönüllü itfaiye istasyonu bulunmakta iken Ankara ve İzmir büyükşehir belediyeleri bünyesinde 2016 yılı itibarıyla gönüllü itfaiye istasyonu ve gönüllü itfaiyeci bulunmamaktadır.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİNDE İTFAİYE HİZMETLERİNE İLİŞKİN BAZI VERİLER/GÖSTERGELER

İstanbul Büyükşehir Belediyesi itfaiye örgütünün 2012-2016 yılları arasında yürüttüğü faaliyetlerden ve 2017 Nisan ayı sonu itibarıyla paylaşılan verilerden hareketle, belediye itfaiye hizmetleri hakkında bazı sonuçlara ve değerlendirmelere ulaşmak mümkün olabilir⁴²:

Personel: 2017 Yılı Nisan ayı sonu itibarıyla İstanbul İtfaiye Daire Başkanlığı'nda istihdam edilen personel sayısı toplam 3.941'dir. Buna ilaveten İstanbul'da 26 gönüllü itfaiye istasyonunda 370 gönüllü itfaiyeci görev yapmaktadır. İlde 100 bin kişiye düşen profesyonel itfaiye çalışanı sayısı 2004 yılında yaklaşık 16 iken, bu sayı 2016 yılı ayı sonu itibarıyla 27'ye ulaşmıştır.

Araç: Büyükşehir belediye itfaiyesi; 399'u söndürme ve/veya kurtarma aracı, 96'sı merdiven aracı, 2'si tehlikeli maddelere müdahale aracı, 31'i çok fonksiyonlu robotik müdahale aracı, 265'i destek aracı ve 44'ü ambulans olmak üzere toplam 837 araç ile hizmet vermektedir.

⁴² Çalışmanın bu bölümündeki bilgiler İstanbul BŞB İtfaiye Daire Başkanlığı, 2017'deki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

İstasyon: İlde faaliyet gösteren itfaiye istasyonu sayısı; 94 itfaiye istasyonu (62'si müfreze, 32'si grup) ve 26 gönüllü itfaiye istasyonu olmak üzere toplam 120'dir. Tümü itfaiye istasyonları içinde olmak üzere 30 adet ambulans bekleme noktası bulunmaktadır.

*İtfai Olaylar*⁴³: İstanbul'da sadece 2016 yılında toplam 28.586 yangın meydana gelmiştir. Bunlardan %59,08'i (16.890) "yapısal yangın"dır. Bunlardan 5.910'u konut yangını, 1.940'ı araç yangını, 153'ü fabrika yangını ve 8.887'si diğer bina yangınlarıdır. Yapısal olmayan yangın oranı ise %40,92'dir (11.696). Bunların dışında, 2016 yılında yangın olmayan diğer acil olayların (trafik kazası, sel/su baskını, güvenlik tedbirleri, can kurtarma vb.) toplam sayısı 22.822'dir.

Yangınlara Ortalama Varış Süresi: Yangınlara ortalama varış süresi 2012 yılında 6 dakika 5 saniye iken, 2016 yılında bu süre 5 dakika 46 saniyeye düşmüştür. Yeni açılan istasyonlarla birlikte her istasyonun sorumluluk alanının daralmasının, yeni alınan araçlar, hizmet içi eğitimlerin yanı sıra farkındalık artırma çalışmalarının ve il genelinde trafik akışını iyileştirmeye yönelik tedbirlerin bu düşüşte etkisi olduğu değerlendirilmektedir.

Yangın Sebepleri: 2012-2016 döneminde yaşanan yangınların ortalamasına göre; yangınların yaklaşık %35,7'sinin sigara, %17,9'unun elektrik kontağı ve %7,1'inin baca nedenlerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. 2016 yılında meydana gelen yangınların sebepleri ise %39,7 ile "sigara", %21,5 ile "elektrik kontağı" ve %9,5 ile "kasıt"tır. Görüldüğü üzere sigara en fazla yangına sebebiyet veren etken olarak öne çıkmaktadır.

BELEDİYE İTFAİYE HİZMETLERİNDE TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Belediye İtfaiye Hizmetlerinde Yaşanan Temel Sorunlar

Belediye itfaiye hizmetlerinde; merkezi ve yerel yönetim arasındaki ilişkiler, örgüt yapısı, personel, afet yönetimi ile işbirliği, hizmetlerde koordinasyon / standardizasyon, önleme ve halkın bilgilendirilmesi, eğitim, sağlık ve gönüllü itfaiyecilik uygulamaları vb. açılardan çok sayıda sorunla karşılaşmaktadır. Bunlardan başlıcaları şöyle sıralanabilir (Gök, 2006; Aygün ve Gök, 2005; Yentürk vd., 2002):

- Belediye itfaiye hizmetlerinin geliştirilmesi, standartlarının belirlenmesi, koordinasyonu, denetimi ve eğitimi ile doğrudan sorumlu olan merkezi bir birimin bulunmaması nedeniyle itfaiye örgütleri arasında standardizasyon ve kalite farklılıklarının bulunması ve denetimlerinin etkin bir şekilde yapılamaması,
- İtfaiye hizmetlerinin etkinliği için örgütlerin gerekli ve yeterli donanıma sahip olmaması; itfaiyelerin belediyelerin içinde bulunduğu ekonomik zorluklardan etkilenmesi,

⁴³ Yangın, can kurtarma, su tahliyesi ve sıkışmalı trafik kazası gibi acil yardım olayları ile tedbir amaçlı çıkışlar genel olarak "itfai olay" olarak adlandırılmaktadır. "Yapısal yangın", genel olarak konut, bina, araç (karayolu, denizyolu, havayolu), trafo gibi mülk-şey niteliği taşıyan, can kaybı riski olan kurtarma işinin olabileceği yangını, "yapısal olmayan yangın" ise ot, çöp, çöp konteynırı, ormanlık, metruk alan vb. daha çok mülk-şey niteliği taşımayan yangını ifade etmektedir (İstanbul BŞB İtfaiye Daire Başkanlığı, 2017).

- İtfaiye örgütlerinin ülke genelinde acil yardım, arama-kurtarma hizmetleri ve afet yönetimi ile yeterli düzeyde koordinasyon ve işbirliği ortamının bulunmaması ve bu konudaki görev ve sorumluluk alanlarının açık ve net bir şekilde belirlenmemiş olması,
- Orman, hava, deniz işletmeleri ve diğer kuruluşların yangın ekipleri arasında koordinasyon, işbölümü ve teknik standartlaşmanın sağlanamamış olması, il ve ilçe bazında koordinasyon, işbirliği, yetki, görev ve sorumlulukların tam olarak tanımlanmamış olması,
- İtfaiye çalışanlarında, yangın ortamında bulunan gazlara ve solunabilen partiküllere maruz kalmanın doz ve süresine bağlı olarak, basit zehirlenme belirtilerinden koma ve ölüme varan ağır sonuçlara neden olabilecek sağlık sorunlarının ortaya çıkma riskinin bulunması.
- İtfaiye hizmetlerinin kırsal alanda yeterince örgütlenememiş olması,
- Yangınla mücadele, afetlerden korunma ve ilkyardım derslerinin üniversite öncesi örgün eğitim-öğretim kurumlarının müfredatlarında yeterince yer almaması, üniversitelerde yangın ve itfaiyecilik ile ilgili bölümlerinin ya da mühendislik bölümlerinde yangın uzmanlık alanlarının yetersizliği,
- Belediye itfaiye örgütlerinde görev yapan personel sayısının yetersizliği, özlük haklarından ve eğitim yetersizliğinden kaynaklanan yetişmiş ve kaliteli personel istihdamının yeterince sağlanamaması. Personelin statüsünün net olarak ortaya konulamamış olması, mali ve sosyal sorunlarının yeterince çözümlenememiş olması,
- Gönüllü itfaiyecilik sisteminin kurulamamış olması, eğitim, görev ve sorumluluk alanlarının belirlenememiş olması.

Belediye itfaiyesi çalışanlarının diğer sorunları arasında; sağlıklarından ve yaşamlarından endişe etmeleri, olay yerine giderken araçların yol vermemesi, gündelik yaşamlarında okul, telefon ve saat zillerinden ihbar zannıyla olumsuz olarak etkilenmeleri, olay yerine zamanında yetişememe, yangın sönmeden suyun bitmesi endişesi, yapılan işin güçlüğü, ölüm, yaralanma, yanma acısı ve mal kaybı yaşayan insanların durumlarından olumsuz etkilenmeleri, vatandaşın olaylara müdahale sürecinde yeteri kadar bilgi ve yardım alınmaması (Gök, 2006) da yer almaktadır.

Belediye İtfaiye Hizmetlerinde Yeniden Yapılanma Bağlamında Çözüm Önerileri

Belediye itfaiye hizmetlerinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak literatürde “yeniden yapılanma” kapsamında geliştirilen öneriler ise başlıca şunlardır:

- Belediye itfaiye örgütleri arasında koordinasyonu ve iş birliğini sağlayacak nitelikte ve yaptırım gücü olan merkezi yönetime bağlı bir birim oluşturulmalıdır (İşbitirici vd., 2015).
- Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere ülke genelindeki tüm il ve ilçe itfaiye örgütlerinde özellikle araç, gereç, teknik donanım, bütçe ve personel politikaları yönünden standardizasyon sağlanmalı, uzmanlaşma ve liyakati temel alacak bir terfi ve rütbe sistemi oluşturulmalıdır (Aygün ve Gök, 2005).

- İtfaiye personelinin statüsü net olarak ortaya konarak, itfaiye hizmetleri DMK'de ayrı bir sınıf olarak düzenlenmeli ve itfaiye çalışanlarına da polis, asker, öğretmen gibi kapsam dışı özel statü sağlanmalıdır.

- İtfaiye çalışanlarının karşı karşıya oldukları mesleki riskler tüm boyutlarıyla belirlenmeli, çalışanlar bunlara karşı bilgilendirilmelidir. Maruz kaldıkları sağlığa zararlı çalışma ortamı faktörleri de dikkate alınarak, benzeri bazı mesleklere (polis, asker, ormancı) tanınan fiili hizmet süresi zammı (yıpranma tazminatı) hakkı itfaiyecilere de verilmelidir.

- İtfaiye personeli ölüm ve yaralanmalara karşı hayat ve kaza sigortası; itfaiye araçları ise, kasko sigortası ile güvence altına alınmalıdır. Büyük ölçekli itfaiye örgütlerinde işyeri sağlık servisi kurulmalı, çalışanların fiziksel ve ruhsal sağlık durumları sürekli olarak izlenmeli, periyodik muayeneleri daha sık ve kapsamlı olarak gerçekleştirilmeli ve iş ortamından kaynaklanan fiziksel ve çevresel sorunların yanında, psiko-sosyal faktörler de sürekli olarak değerlendirilmelidir (Gök, 2006).

- Başta araç filosu olmak üzere, yangına özel elbise ve diğer tüm teçhizat Avrupa standartlarında yenilenmeli ve takviye edilmelidir. Ayrıca itfaiyeci imajının yükseltilmesi ve itfaiyeciye gereken değerin verilebilmesi için sosyal hakları artırılmalı, teknik kadro verilmeli, yıpranma payı genişletilmelidir (Kılıç, 2017).

- İtfaiye örgütleri kendi bölgelerindeki olası afetlere karşı hazırlık çalışmaları yapmalıdır. Buna göre; kendi bölgesindeki olası afetlere yönelik risk çalışmaları (deprem, sel, sanayi ve orman yangınları, maden kazası vb.) yapmalı, risk çalışması sonuçlarına göre olası afetlerde kullanılacak ekipman ve malzemeler temin edilmeli, itfaiye ekipleri afetlere yönelik düzenli olarak uygulamalı ve teorik eğitimler yapmalı, bölgelerde bulunan diğer arama kurtarma ekipleri ile ortak tatbikatlar yapılmalıdır. Buna ilaveten yurtdışı itfaiye örgütleri ile ortak tatbikatlar yapılmalı, bu çerçevede afetlerle mücadelede başarıya ulaşmış ülkelerdeki itfaiye örgütlerinden eğitimler alınmalı ve bu ülkelerle ortak tatbikatlar yapılmalıdır (İşbiririci vd., 2015).

- İş doyumunun yetersiz olması çalışanların sağlığına olumsuz olarak yansımaktadır. Bu nedenle iş ortamındaki sağlığa zararlı fiziksel ve kimyasal maddeler ve çevre sorunları ile birlikte psiko-sosyolojik faktörlerin de ele alınması gerekmektedir (Aygün ve Gök, 2005).

- Halk yangından korunma konusunda eğitilmelidir. İtfaiye hizmetlerinin iyi olabilmesi için, güçlü itfaiyenin yanında halkın da yangın güvenliği konusunda eğitilmesi ve ayrıca yangın güvenlik önlemlerinin alınması gerekir. Halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimi için okullarda yapılan eğitim çalışmaları artırılmalıdır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi işyerlerinde, hastanelerde ve okullarda sürekli tatbikatlar olmalı, okullarda yangın güvenliği eğitimi yapılmalıdır (Kılıç, 2010).

- Örgün eğitim kurumlarına yangınla mücadele, afetlerden korunma ve ilkyardım dersleri konulmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı lise ve ortaokul öğrencilerine afet bilincini kazandırmak için yangınla mücadele, afetlerden korunma ve ilkyardım gibi seçmeli dersler konulmalıdır. Bu dersler alanında uzman eğitimciler tarafından teorik ve uygulamalı

olarak verilmelidir. Mesleki ve teknik liseler bünyesinde açılan “İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği” bölümünün yaygınlaştırılarak belediyelerde çekirdekten yetişen itfaiyeciler istihdam edilmelidir.

- Üniversiteler afetlerle mücadelede aktif rol almalıdır. Sivil savunma ve itfaiye meslek yüksekokullarını sayısı artırılmalı ve itfaiyeciler bu bölüm mezunlarından istihdam edilmelidir. Yangın mühendisliği gibi teknik bölümler açılmalıdır. Afetlerle mücadele ve afet yönetimi konularında yüksek lisans, doktora programları ve akademik yayınlar artırılmalıdır (İşbitirici vd., 2015).

- İtfaiye örgütleri ve itfaiyecilerle ilgili hem çalışanlar hem de hizmet alanlar üzerinde daha çok nicel ve nitel araştırmalar yapılmalı ve bu araştırmalara ilişkin bulgular politika üretkenlerin ve uygulayıcıların bilgisine ve istifadesine sunulmalıdır.

- Gönüllü itfaiyecilik uygulamaları ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Yangınlara müdahalede ilk dakikaların çok büyük önem arz ettiği düşünüldüğünde, gönüllü itfaiyecilik sayesinde yangınlara kısa sürede müdahale edilmesi ve yangınların büyümeden söndürülmesi sağlanacaktır (İşbitirici vd., 2015). Yaşı gereği etkin ve verimli bir şekilde aktif itfaiyecilik yapma olanağı kalmayan çalışanlara da, gönüllü itfaiyecilik sisteminin yapılandırılmasında veya benzeri işlerde görev verilmeli, aktif yangın söndürme ve kurtarma ekipleri ise mesleğin gereklerine uygun dinamik bir kadroya sahip hale getirilmelidir.

SONUÇ

İtfaiyecilik kamu hizmetleri arasında; bilgi, tecrübe, cesaret ve fedakârlık gerektiren en riskli ve stresli hizmetlerden biridir. Halkın başta yangına karşı can ve mal güvenliğini koruma görevini üstlenen itfaiye çalışanlarının ekonomik, toplumsal ve hukuksal sorunlarının yanında; ruh ve beden sağlıklarını ilgilendiren sorunları da bulunmaktadır. 2017 yılında Londra’da yaşanan Grenfell Tower Yangını da bu hususta itfaiyecilik hizmetlerinin önemini tekrar dünya gündemine taşımış, İngiliz İşçi Partisi tarafından itfaiye personelinin niceliği ve niteliğinin hayati önem taşıdığı ve feragat edilemeyecek konular arasında olduğu⁴⁴ dile getirilmiştir. Herkesin kaçarak uzaklaştığı/uzaklaşmak istediği bir ortama koşarak giren/giden bir kamu görevlisine, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de hak ettiği değerin ve ihtimamın gösterilmesi, mesleki ve sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesi onlara karşı bir görev olarak kabul edilmelidir. Yukarıda ana çerçevesi çizilen yeniden yapılanma süreciyle birlikte belediye itfaiyesi, mesleğin gerektirdiği bilgiye ve teknik standartlara sahip, işe ilişkin doyumu yüksek bir personel kadrosu ile halkın sağlık, huzur ve esenliğinin sağlanması görevini çok daha kolay ve kaliteli bir şekilde sunabilecektir. Özellikle yangın gibi ani olarak gerçekleşen, can ve mal güvenliği bakımından hayati önem arz eden ve her yerde gerçekleşme ihtimali bulunan afetlere müdahalede sadece profesyonel itfaiyecilerin yetersiz kalma ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır. Tıpkı bilinçli bir ilk yardım müdahalesi gibi, yangına erken müdahale de telafisi imkânsız kayıpların önüne geçilmesine yardımcı olabilir. Afetlere en hızlı şekilde müdahale edecek, profesyonel itfaiye olay yerine intikal edinceye kadar durumu kontrol altında tutacak kişilerin sayısının artması hayati bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda; itfaiye personelinin sosyal, ekonomik ve psikolojik koşullarının iyileştirilmesinin ve itfaiye hizmetlerinin sunumunun geliştirilmesinin yanında, gönüllü itfaiyecilik

⁴⁴ <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/nov/09/grenfell-tower-corbyn-urges-chancellor-to-allot-1bn-for-sprinklers> Erişim: 16.11.2017.

uygulamalarının ülke çapında yaygınlaştırılması ve mümkün mertebe çok sayıda vatandaşın itfaiyecilik faaliyetleri konusunda bilgili, bilinçli, yetkin ve sorumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ankara Büyükşehir Belediyesi (2012). İtfaiye Organizasyonu ve Mevzuat Bilgisi, *Polen Baskı*, Ankara. itfaiye.ankara.bel.tr/yayinlar/itfaiye-kutuphane/itfaiye-org-ve-mevz-bilgisi.pdf, Erişim: 19.11.2016.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi (2017). Ankara Büyükşehir Belediyesi 2016 Faaliyet Raporu, https://www.ankara.bel.tr/files/3414/9338/9501/2016_FAALYET_web2.pdf, Erişim: 13.04.2017
- Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı (2017). Ankara İtfaiyesi, Hakkımızda <http://itfaiye.ankara.bel.tr/ankara-itfaiyesi/hakkimizda>. Erişim: 23.03.2017.
- Aygün, R. ve Gök, M.G. (2005). Ankara Büyükşehir Belediyesinde Görev Yapan İtfaiye Çalışanlarının İş Tutumları ile İş Doyumlarının Analizi, *İstanbul Tabip Odası*, <http://iyh.istabip.org.tr/sirer/nyo/1.pdf>, Erişim: 09.03.2017.
- Berkdemir, C. (2012). İtfaiye Teşkilatlarının Yangınla Mücadelesinde Stratejik Yönetim, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cavallini, M., Papagni, M.F., Baruffaldi Preis, F.W. (2007). Fire Disasters in the Twentieth Century, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3188063/>, Erişim: 15.05.2017.
- Çataltaş, İ. (2015). Türkiye’de İtfaiye Yönetimi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi*, Kahramanmaraş SİÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Eskişehir OSB Bölge Müdürlüğü (2014), Yangın Savunma Ders Notu 2014, www.eosb.org.tr/userfiles/files/dersnotu2014.pdf, Erişim: 27.03.2017.
- Gök, M.G. (2006). Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde Görev Yapan İtfaiye Çalışanlarının İş Tutumları ile İş Doyumlarının Analizi, *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Ocak-Şubat-Mart 2006, 40-47.
- İnce, A. (2013). Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına Olan İhtiyacı Belirleyen Faktörler, *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, Temmuz 2013, 27-32.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2017). İstanbul BŞB 2016 Faaliyet Raporu, <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2017/4/2016-Yili-iBB-Faaliyet-Raporu.pdf>, Erişim: 13.04.2017.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı (2017). İstatistikler 2017, http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/1451386112017__5434381366.pdf, Erişim: 09.05.2017.
- İşbitirici, C., Erdoğan, L., Demirel, S. (2015). Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi ve İtfaiye Organizasyonun Bu Sistem İçerisindeki Rolü, *Uluslararası Burdur Deprem ve Çevre Sempozyumu*, Mayıs 2015, Burdur, 341-349. [https://ees2015.mehmetakif.edu.tr/IBEES2015/7\(341-349\).pdf](https://ees2015.mehmetakif.edu.tr/IBEES2015/7(341-349).pdf), Erişim: 01.03.2017.
- Kılıç, A. (2010) İtfaiye Nasıl Olmalıdır, *Ateşi Tutan Eller - Ateş Kahramanları*, 19-23, www.yangin.org/dosyalar/itfaiye_nasil_olmalidir.pdf, Erişim: 19.11.2016.
- Kılıç, A. (2017). Türkiye’de İtfaiye ve İtfaiyecilik, *Yangın ve Güvenlik Dergisi*, Ocak-Şubat 2017, 8-10.
- The Guardian. (2017). Grenfell Tower: Corbyn urges chancellor to allot £1bn for sprinklers, Erişim: 16.11.2017.
- Türker, S. (2009). Temel İtfaiyecilik ve Yangından Korunma 1, *Altınkoza Yayınları*, No:48, Adana.
- Yentürk, N., Ünlü, A., Tarı, E., İlki, A. (2002), Türk İtfaiye Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması İçin Bir Model Önerisi, *İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi ve Tüm İtfaiye Teşkilleri Birliği*, İTÜ Press, İstanbul.